

процесса реализации ноу-хау и возможность ситуационной корректировки возникающих социально-экономических трансформаций.

Литература:

1. *Блинов А. О.* Новые формы организации инновационной и инвестиционной политики на региональном уровне: зарубежный опыт / А. О. Блинов // Федеративные отношения и региональная социально-экономическая политика. – 2006. – № 7. – С. 26.

2. *Лаппо В.* Влияние факторов региональной политики на привлечение инвестиций в регион / В. Лаппо // Вопросы статистики. – 2008. – № 5.

3. *Мартемьянов В. В.* Анализ технологического развития регионов России / В. В. Мартемьянов, В. В. Печенкина // Инновации. – 2008. – № 8. – С. 39.

4. *Сердюкова Ю. С.* Инновационная система в регионах России: оценка состояния и развития / Ю. С. Сердюкова // Регион: экономика и социология. – 2010. – № 1. – С. 179–197.

5. *Симаков А. К.* Рекомендации по формированию методического инструментария параметров системы инвестирования инновационной деятельности / А. К. Симаков // Инновационная деятельность. – 2008. – № 1 (5). – С. 53–56.

6. *Судаков М. В.* Актуализация принципов инновационного и стратегического менеджмента в современных условиях / М. В. Судаков // Компьютерные технологии при моделировании, в управлении и экономике : сб. науч. тр. – Кн. 1. – Х. : ХАИ, 2011. – С. 88–92.

Надійшла до редколегії 06.03.2013 р.

УДК 336.22

В. А. ЛЬЯШЕНКО

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ГЛОБАЛЬНОГО ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

З'ясовано фактори, під якими формується система глобального податкового регулювання. Досліджено сучасні податкові ініціативи, що висувалися на міждержавному рівні. Визначено форми розподілу фінансової відповідальності.

Ключові слова: глобальні податки, екологічний податок, банківський податок, податок на прибуток, антиофшорне податкового регулювання, доходи.

The article clarified the factors by which emerging system of global tax regulations. Researched current tax initiatives put forward at the international level. Determined the form of distribution of financial responsibility.

Key words: global tax, environmental tax, bank tax, income tax, tax antyofshorne regulation, income.

Розв'язання проблеми фінансової нестабільності, особливо у країнах із високим рівнем бюджетних дефіцитів і державного боргу, потребує трансформації не лише національних податкових систем, а й системи глобального податкового регулювання.

Процеси глобалізації ускладнюють сучасний світ, підсилюють ризики й фактори невизначеності, генерують небезпечні явища, яким міжнародному співтовариству доводиться протистояти. Сьогодні проблеми, які існували й вирішувалися в кожній державі окремо, виходять за рамки національних економік. Це зумовлює потребу активізації міжнародного співробітництва, побудови нової системи регулювання міжнародних економічних відносин, невід'ємною складовою якої є податкове регулювання.

Питання щодо стимулювання економічного розвитку шляхом застосування бюджетних інструментів досліджують такі вчені, О. Булана, В. Баліцька, В. Вишневський, Т. Єфименко, І. Луніна, О. Кириленко, А. Крисоватий, Ю. Іванов, А. Соколовська.

Причини й масштаб наднаціональних проблем не дають можливості розв'язувати їх лише з допомогою традиційних механізмів національного податкового регулювання, що спричиняє необхідність пошуку нових підходів до регулювання податкових відносин на міждержавному рівні. Знання сучасних тенденцій розвитку системи глобального податкового регулювання є передумовою формування національної податкової політики й ефективного співробітництва у сфері оподаткування з іншими державами.

Метою статті є дослідження тенденцій розвитку системи глобального податкового регулювання запровадження глобальних податків.

Формування системи глобального податкового регулювання відбувається під впливом двох протилежних факторів: з одного боку, прагнення до гармонізації заходів податкового регулювання й вироблення спільних заходів для подолання спільних проблем, породжених глобальними процесами; з іншого – прагнення до збереження податкового суверенітету. Сьогодні можна говорити лише про окремі елементи такої системи, що відбивають зміст сучасних податкових ініціатив G20, МВФ, ОЕСР, Європейської комісії та окремих держав.

Із податковими ініціативами зазначених організацій з'явився термін “глобальне податкове регулювання”. Водночас пошук визначення цього поняття, яке б розкривало його зміст, не дав результату. Це ускладнює оцінку сучасних тенденцій розвитку системи глобального податкового регулювання. Отже, спробуємо розкрити сутність цього явища і сформулювати дефініцію.

Почнемо з визначення поняття “глобальні податки” (Global Taxes) і з'ясуємо причини їх виникнення. Глобальні податки – це платежі, якими всі національні уряди оподатковують відповідні види виробничо-комерційної діяльності, координуючи свої дії у глобальних масштабах з метою максимально ефективного вирішення з допомогою цього фіскального інструменту проблем глобального характеру. Основними характеристиками глобальних податків є: 1) загальність

(тобто необхідність їх уведення всіма урядами); 2) координація дій; 3) мета – розв’язання глобальних проблем [6].

Необхідність запровадження глобальних податків обумовлена передусім занепадом фінансів Організації Об’єднаних Націй. Наприкінці ХХ ст. стали очевидними слабкі сторони системи формування фінансових ресурсів на основі добровільних членських внесків. У зв’язку з цим на глобальні податки покладалися надії як на засіб забезпечення автоматизму у зборі коштів.

Актуальним є запровадження глобальних податків і для ЄС. Необхідність цього зумовлена, з одного боку, збільшенням допомоги країнам-членам, які найбільше постраждали під час фінансово-економічної кризи, що потребує акумуляції значних фінансових ресурсів у бюджеті ЄС; з іншого – складністю такої акумуляції внаслідок незбалансованості державних фінансів і значних державних боргів ряду європейських країн.

Сутністю глобальних проблем є забруднення навколишнього природного середовища й фінансова нестабільність. Це й зумовило розробку глобальних податків за двома напрямками: екологічне оподаткування та оподаткування банків [2].

Запровадження глобальних податків переслідує і фіскальну, і регулюючу мету. Нагадаємо, що податкове регулювання визначається як сукупність заходів опосередкованого впливу держави на розвиток економіки через зміну норми вилучення податків до бюджету за рахунок зниження або підвищення рівня оподаткування, надання різноманітних податкових пільг для підвищення ділової активності в окремих сферах чи регіонах. Чи можна дати подібне визначення глобальному податковому регулюванню? На абстрактно-теоретичному рівні його можна визначити як сукупність заходів з установаження податків для країн, що входять до міжнародних об’єднань, через справляння яких має досягатися поставлена мета – вирішення (пом’якшення) тієї чи іншої глобальної проблеми. Водночас реалізувати регулюючий потенціал глобальних податків досить складно: з одного боку, треба встановлювати єдині правила для всіх; з іншого – враховуючи різний рівень розвитку країн – учасниць ЄС або інших міжнародних об’єднань, єдині правила можуть виявитися неприйнятними для окремих країн.

Вищезазначене підтверджують сучасні податкові ініціативи, що висувалися на міждержавному рівні за останні п’ять років.

Основною податковою ініціативою стало обговорення питання щодо запровадження податку на фінансові операції. З такою пропозицією ще в 2006 р. виступила Австрія, запропонувавши надати цьому податку статус єдиного європейського податку, який спрямовуватиметься на поповнення бюджету Євросоюзу. Утім, ініціативу країни-члени не підтримали.

Відродження ідеї запровадження в тому чи іншому вигляді спеціальних податків для фінансових установ пов’язано зі світовою фінансовою кризою, прологом до якої стала комбінація з дешевих грошей, кредитного буму, широкого використання фінансових інновацій і накопичення системних ризиків, послаблення фінансового нагляду й гонитви за прибутками, влаштованої керівниками фінансових установ,

яких не лякали пов'язані з цим ризики. Унаслідок спекулятивних операцій, що їх проводили банки, зруйнувалися фінансові ринки, відбулося падіння обсягів ВВП і підвищення рівня безробіття. На майбутні покоління ліг тягар державного боргу. Водночас гравці фінансового ринку отримали значні вигоди у вигляді урядової допомоги. У країнах G20 обсяги прямої бюджетної підтримки фінансового сектора на початок 2010 р., за даними МВФ, становили в середньому 4 % ВВП, а державної підтримки в цілому – 19,0 % ВВП (включаючи вливання грошових коштів, гарантії, бюджетні позики, купівлю активів, забезпечення ліквідності тощо) [1].

Разом із тим учасники фінансового ринку не повною мірою виконували функції, покладені на них у зв'язку із кризою. Платникам податків відомо, що за умови, коли сотні мільярдів доларів і євро, сплачені ними до бюджетів, були використані для підтримки банків, бонуси у фінансовому секторі зростали поруч із масштабним зменшенням доходів у реальному секторі економіки.

За таких умов нагальною є поява нових форм розподілу фінансової відповідальності. Заходів з удосконалення нормативної бази, стратегій управління ризиками і вимог до капіталу недостатньо для врегулювання проблеми. Мають змінитися взаємовідносини між суспільством і банками. Учасники фінансового ринку повинні взяти на себе фінансування витрат на врегулювання банківських криз у майбутньому, продемонструвати, що вони усвідомлюють свою роль у виникненні кризи та бажають зробити вагомий внесок у запобігання її повторенню. Саме в такому контексті стала просуватися ідея запровадження спеціального оподаткування фінансових установ.

Консультативний комітет профспілок при ОЕСР чітко сформулював свій аргумент за введення спеціального податку на банки: “Економічне обґрунтування цього податку починається з визнання шкідливого впливу короткотермінових спекуляцій, котрі обумовлюють потужні і стійкі відхилення цін на активи від рівнів теоретичної рівноваги. Такі відхилення призводять до формування спекулятивних “бульбашок” у довгостроковій перспективі. Вимірюване і контрольоване підвищення витрат на операції, яке забезпечить фінансово-операційний податок, гальмуватиме торговельну активність і приведе потоки капіталу у відповідність з реальною економікою. За рахунок цього податку також з'являться нові джерела фінансування глобальних суспільних благ”. Зауважимо, що в наведеній аргументації доволі чітко простежується ідея податку, що виконуватиме не лише важливу фіскальну, а й регулюючу роль – стимулюватиме уникнення банками високоризикових операцій.

Уведення додаткового податку на банки підтримали уряди Франції, Великобританії і Німеччини, які досягли попередньої згоди щодо основних принципів податку. Він пропонується як податок на балансові активи банків. Зроблено й попередні розрахунки очікуваних надходжень податку. Так, президент Н. Саркозі вважає, що навіть невеликий податок (за ставкою 0,05 %) дасть змогу банкам повернути гроші, отримані ними як фінансова допомога, та збільшити обсяг допомоги країнам третього світу. У 1,2 млрд євро оцінюються щорічні

надходження від банківського сектора в Німеччині, у 2 млрд євро – в Австрії. Угорщина (один із найпроблемніших із точки зору фінансів та економіки членів ЄС) вирішила підтримати “велику євротрійку”. У пакеті економічних законопроектів Угорщини є трирічний банківський податок.

Згідно з розрахунками австрійського Інституту економічних досліджень, який за завданням австрійського уряду вивчав можливий ефект від запровадження банківського податку в розмірі 0,05 %, цей податок міг би забезпечити щорічні надходження в сумі 690 млрд дол. США, що становить близько 1,4 % глобального ВВП [4].

На підтримку європейської ініціативи з уведення спеціального податку на фінансові установи МВФ у 2009 р. запропонував “Великій двадцятці” запровадити “збори фінансової стабільності” (Financial Stability Contribution) і створити глобальний центробанк, який збиратиме такі збори для створення фонду взаємодопомоги. Крім того, МВФ пропонував збільшити податок на прибутки банків і заробітну плату банківських службовців. Разом із банками подібним чином передбачалося оподатковувати страхові компанії, хедж-фонди та інші фінансові структури.

Базою зборів фінансової стабільності, на думку МВФ, повинні бути банківські зобов’язання, оскільки банківські активи є об’єктом, до якого прив’язані нормативи пруденційного регулювання, а базові показники, що є об’єктом податкового і пруденційного регулювання, доцільно розмежовувати. Ставка збору має бути невисокою і на перших етапах його запровадження – уніфікованою для різних типів фінансових установ і видів зобов’язань. Із часом вона може диференціюватися залежно від ступеня ризику, що має місце в діяльності тієї чи іншої установи.

Однак більшість країн не підтримують ініціативу введення глобального податку на фінансові установи. Зокрема, проти виступають Китай, Японія, Канада, Австралія і ряд країн, що розвиваються.

Відповідно до результатів проведеного опитування, понад три чверті (76 %) канадців вважають, що канадські банки добре проявили себе й залишилися стабільними протягом фінансової кризи, тому не справедливо карати їх новими податками. 85 % канадців погоджуються з тим, що канадські банки не зобов’язані платити за помилки банків у США та Європі, які призвели до фінансової кризи. До цього слід додати, що, на думку урядовців Канади, стабільність у фінансовому секторі й результативне управління ризиками неможливо забезпечити шляхом уведення податку на фінансові інститути.

Замість спеціального податку на банки уряд Канади пропонує запровадити умовний, або “антициклічний”, режим капіталу, за якого банки не сплачуватимуть податок, але їм доведеться акумулювати додаткові резерви під час економічного зростання, які можна списати в разі фінансових ускладнень. Такий режим потребуватиме від банків самоконтролю: вони будуть змушені страхуватися від невідомих економічних проблем, котрі можуть виникнути в майбутньому. Крім того, він допоможе інститутам передбачити накопичення системних ризиків і кризовий сценарій розвитку подій у часи економічного піднесення.

Загалом вимоги антициклічного режиму мають сенс, їх підтримує Банк міжнародних розрахунків (BIS).

Б. Обама запропонував альтернативний загальному податку на банки варіант – “Податок відповідальності за фінансову кризу” (Financial Crisis Responsibility Fee). Цей податок мають сплачувати лише найбільші банки (з активами, що перевищують 50 млрд дол.) за досить високою ставкою 0,15 %. Очікується, що за 10 років від його запровадження державна скарбниця отримає 90 млрд дол., після чого податок буде скасовано.

Учасники саміту Великої двадцятки в Торонто (2010 р.) дійшли згоди щодо можливості застосування додаткового податку на банки лише на національному рівні, з урахуванням внутрішньої специфіки країни.

Інші плани щодо додаткового оподаткування банків розробляються в Євросоюзі. У січні 2011 р. міністрам фінансів країн ЄС був представлений протокол, де узагальнено рішення можливого створення загальноєвропейського стабілізаційного механізму. Важливим елементом такого механізму є запровадження європодатку на банки (податку на фінансові трансакції). У березні Європарламент затвердив ставки податку в розмірі від 0,01 до 0,051 %. Тепер необхідно, щоб ідею цього податку підтримали всі країни – члени ЄС.

Категорично проти прямих податків Євросоюзу, які передбачається вводити одночасно у 27 країнах-учасниках, виступає Великобританія. На думку міністра фінансів країни Алістера Дарлінга, кошти від такого податку мають надходити до національних бюджетів, а не в окремих міжнародний фонд для попередження майбутніх криз. Міністр переконаний, що введення європодатків значно зменшить самостійність суверенних держав у питаннях формування власної внутрішньої податкової політики і стане ще одним кроком на шляху створення “федеральної держави”. Про недоцільність запровадження податку на фінансові трансакції заявляють також МВФ та європейські центробанки й фінансові регулятори. Критики стверджують, що податок на трансакції повинен запроваджуватися не на європейському, а на глобальному рівні. Його введення лише в межах ЄС призведе до того, що фінансові установи переведуть свій бізнес в Азію, США та інші країни [7].

Великобританія, Франція і Німеччина 22 червня 2010 р. оголосили про готовність ввести з 2011 р. податок на балансові активи банків. У Великобританії ставка податку становитиме 0,04 % у 2011 р. і 0,07 % у 2012 р. Відомо, що податок на банківський сектор спочатку планувався на рівні 2,5 млрд фунтів на рік, однак потім уряд вирішив знизити його до 1,7 млрд фунтів. Проте в лютому 2011 р. з’ясувалося, що банки країни є досить стабільними, і було прийнято рішення повернутися знову до першого плану.

Щодо Франції і Німеччини, то інформації, яка б підтверджувала реалізацію намірів запровадження оподаткування банків, немає.

Ураховуючи ініціативи із запровадження спеціального податку на банки, Україна має визначитися зі своїм ставленням до такого податку. З одного боку,

не можна вважати справедливим, коли на підтримку приватних банків спрямовуються кошти платників податків. Між тим в Україні на кінець 2009 р. прямі фіскальні витрати держави на врегулювання банківської кризи сягнули 4,8 % ВВП і ще 1,6 % ВВП (2009 р.) становили непрямі фіскальні витрати (податкові пільги для фінансового сектору економіки). Тож цілком логічним було б формування за рахунок банків стабілізаційного фонду для відшкодування витрат на врегулювання майбутніх фінансових криз.

З іншого боку, введення додаткового податку на банки (в тій чи іншій формі), за рахунок якого формуватиметься фонд, може мати негативні наслідки.

До зазначеного слід додати, що вітчизняна банківська система нині є досить слабкою, тож не витримає додаткового податкового навантаження. Усі регуляторні заходи мають бути спрямовані на розвиток фінансового ринку й активних та пасивних операцій банків. За рахунок податків досягти цього не можна.

Серед податкових ініціатив Євросоюзу також відзначимо податок на авіаперевезення та “вуглецевий” податок, які планується запровадити за умови успішного введення податків на банки [4].

Зауважимо, що податок на авіаперевезення функціонує у Великобританії, а з 2011 р. – у Німеччині й Австрії. Водночас представники авіакомпаній цих країн вважають, що запровадження цього податку призведе до подорожчання авіаквитків, тому пасажери надаватимуть перевагу перевізникам інших держав, де цей податок не справляється. Як приклад негативного досвіду оподаткування авіаперевезень наводять Нідерланди, де подібний податок було скасовано через рік після його введення. Тоді з’ясувалося, що внаслідок запровадження цього податку економіка втратила 312 млн євро. Крім того, голландські пасажери стали уникати місцеві аеропорти, надаючи перевагу аеропортам сусідніх держав – Бельгії та Німеччині.

Очевидно, що введення такого податку в Україні також є недоцільним. Через досить високі ціни на авіаквитки більшість громадян не користуються цим видом транспорту. Проблема загострилася під час кризи: навіть при зниженні цін на квитки пасажирооборот на авіалініях зменшився.

Щодо введення загальноєвропейського “вуглецевого” податку, то Єврокомісія вирішила відкласти це питання. Згідно із пропозиціями європейських податкових комісарів передбачається запровадити таку систему оподаткування, яка враховуватиме шкідливі викиди, що не підпадають під дію вже існуючої системи купівлі-продажу квот. Податок пропонується справляти за єдиною ставкою, яку буде встановлено в діапазоні від 4 до 30 євро за тону.

Потрібно зазначити, що в ЄС немає єдиної думки стосовно введення загальноєвропейського “вуглецевого” податку. Франція й Італія загалом підтримують таку ініціативу, проте в 2010 р. Франція відмовилася від введення цього податку в односторонньому порядку (основний аргумент – ризики втрати конкурентоспроможності французьких підприємств) і виявила намір передати це питання на рівень Євросоюзу. Великобританія виступає проти надання ЄС додаткових повноважень у сфері оподаткування, одночасно визнаючи

необхідність законодавчих заходів, спрямованих на захист навколишнього середовища. Ця країна однією з перших уводить систему регулювання викидів парникових газів – схема CRC (Carbon Reduction Commitment) уже затверджена британським урядом і активно обговорюється.

Варто звернути увагу й на те, що основним аргументом на користь “вуглецевого” податку є використання його як інструменту регулювання в боротьбі із глобальним потеплінням і забрудненням навколишнього середовища. Існує думка, що збільшення податкового навантаження на технологічні процеси, які забруднюють довкілля, сприятиме швидшому розвитку природоохоронних технологій. Водночас є й інші думки: зокрема, біологи вважають, що процеси глобального потепління не пов’язані з діяльністю людини, і податок на викиди вуглецю навряд чи дасть бажаний ефект.

Спірність питання підтверджується й досвідом країн, які вже запровадили цей податок. Наприклад, Швеція і Норвегія ввели його у 1991 р. Протягом 1990 – 2006 рр. викиди CO₂ у Швеції скоротилися на 9 %, натомість у Норвегії за 1991 – 2008 рр. збільшилися на 43 % на одну особу населення [3].

У Данії податок на викиди вуглецю був запроваджений у 1992 р. і поширюється на всіх споживачів енергії у промисловості. Однак підприємства оподатковуються по-різному, залежно від використання енергії. Ураховується також факт укладання компанією договору добровільного вжиття заходів з підвищення ефективності використання енергії. Наслідком уведення податку стало зменшення викидів двоокису вуглецю на одну особу населення у 2005 р. на 15 % порівняно з 1990 р.

Швейцарія ввела стимулюючий “вуглецевий” податок у 2008 р. Він охоплює всі види корисних копалин, за винятком тих, що не використовуються для виробництва енергії. Підприємства й компанії можуть звільнитися від сплати податку, якщо беруть участь у системі торгівлі викидами.

Індія в 2010 р. ввела податок на виробників вугілля. Від цього очікується 535 млн дол. США надходжень до бюджету і зменшення використання палива.

Крім податків на авіаперевезення й викиди вуглецю в ряді країн існують податки на паливо. З огляду на модель екологічного податку в Україні можна стверджувати, що підходи до оподаткування в цій сфері загалом збігаються з ініціативами провідних країн ЄС. Проте регулююча роль екологічного податку, принаймні у частині оподаткування палива, потребує ґрунтовного осмислення. Якщо споживання палива і зменшиться, то лише за рахунок того, що громадяни з невисокими доходами вимушені будуть обмежити або взагалі відмовитися від користування автомобілями через подорожчання бензину. Щодо громадян із середніми й високими доходами, то підвищення цін на бензин навряд чи істотно вплине на обсяги його споживання. У зв’язку з цим виникає питання, чи повинна в соціальній державі екологічна проблема розв’язуватися в такий спосіб, щоб користування автомобілем стало прерогативою лише заможних. На нашу думку, податок на паливо має спонукати до використання більш “економних” марок автомобілів, а не позбавляти можливості користуватися ними взагалі.

Окрім питань, пов'язаних із запровадженням загальноєвропейських податків, у центрі уваги ЄС перебуває питання розробки заходів, спрямованих на запобігання ухиленню від оподаткування шляхом переведення доходів фізичних і юридичних осіб у “податкові гавані”. Аналогічні проблеми розв’язуються й у межах G20 і ОЕСР. Серед основних напрямів міждержавного антиофшорного регулювання можна виокремити:

- тиск на офшорні юрисдикції з метою їх примусу до інформаційно-правового співробітництва з провідними країнами світу;
- зростання кількості двосторонніх податкових угод, що відповідають Модельній податковій конвенції ОЕСР, а також спеціальних угод щодо обміну інформацією в податковій сфері.

За останні два роки міжнародне податкове середовище зробило вагомі кроки в напрямі забезпечення більшої прозорості й обміну інформацією. Стандарт ОЕСР з обміну інформацією для податкових цілей отримав всесвітнє визнання, понад 600 угод з обміну податковою інформацією й податкових договорів підписано або доведено до стандарту. Фінансово-економічна криза, зростаючий державний дефіцит і політична підтримка з боку G20 прискорили розробку національних програм дотримання правил оподаткування. Заходи ОЕСР базуються на усвідомленні платниками, які мають приховані доходи й активи, що незабаром не буде безпечних “гаваней”, які дають змогу ухилитися від податків, і настав час добровільно розкривати приховані ресурси.

Добровільні програми дотримання правил допоможуть збільшити короткострокові податкові надходження й покращити дотримання податкових правил у середньостроковій перспективі.

Удосконалений обмін інформацією й використання добровільних ініціатив із розкриття активів і прихованих доходів відображають довгострокову політику ОЕСР.

Погоджуємося з думкою деяких авторів, що проведення податкової амністії в Україні є недоцільним.

Важливе значення для обміну інформацією має скасування банківської таємниці під час податкових розслідувань. У зв’язку з цим слід наголосити, що у грудні 2010 р. ЄС узгодив нову директиву, яка встановлює офіційну заборону на банківську таємницю як аргумент відмови в міждержавному обміні податковою інформацією й одночасно визначає стандарти процедури запиту податкової інформації. Згідно з новою директивою запит може стосуватися заробітної плати, директорських гонорарів, дивідендів, роялті, сум приросту капіталу, пенсій, страхових доходів і доходів від володіння й використання нерухомості. Директива забороняє загальні та безособові запити, але застерігає, що збір зарубіжної інформації про конкретного платника можливий у разі існування вагомих підозр у скоєнні податкових правопорушень. Резолюція набрала чинності з 1 січня 2011 р. і не матиме зворотної сили.

Разом із тим варто звернути увагу на те, що в результаті домовленостей між урядами Німеччини і Швейцарії про співпрацю у сфері боротьби з ухиленням від оподаткування резиденти Німеччини перевели близько 50 млрд дол. США з рахунків у швейцарських банках до Азії, переважно в Сінгапур і Гонконг. Це означає, що без системного підходу в цьому питанні гроші перетікатимуть до банків тих країн, де банківської таємниці суворо дотримуються, а отже, виявити й оподаткувати приховані доходи не вдасться. Для запобігання подібній ситуації уряди Великобританії і Швейцарії обговорюють питання про оподаткування доходів на вклади британців у швейцарських банках за умови, що інформація про власників рахунків та операції по них не передаватиметься британському уряду. Вважаємо, що запровадження податку в односторонньому порядку також може спричинити переведення грошей у банки, де подібний податок не справляється.

Розробляючи заходи антиофшорного податкового регулювання, необхідно чітко уявляти його мету: запобігання перетіканню капіталів за кордон взагалі чи протидія незаконним фінансовим потокам та ухиленню від сплати податків завдяки здійсненню операцій в офшорних юрисдикціях. На нашу думку, якщо міжнародний бізнес є законним і податкові закони не порушуються, навряд чи доцільно стримувати його податками, навіть коли він здійснюється в офшорних зонах. Якщо ж мова йде про незаконні фінансові операції, то це є питанням банківського й податкового нагляду, а не введення додаткових податків. Для підвищення результативності банківського й податкового контролю за рухом коштів в офшорні зони слід розробити відповідні методики й розвивати співпрацю з інформаційного обміну в податковій сфері через укладання податкових угод з офшорними юрисдикціями. Це можуть бути угоди щодо обов'язкових вимог при відкритті фізичними особами рахунків у банку (наприклад, надання документів, які підтверджують джерело доходу і сплату податку з нього), а також стосовно надання інформації зарубіжними контрагентами про операції платників для проведення зустрічних податкових перевірок [4].

Для запобігання ухиленню від сплати податку на доходи при переведенні коштів за кордон можна запропонувати такий порядок оподаткування. Податок на доходи утримувати з кожної операції з перерахування коштів на рахунки в іноземних банках, яка здійснюється фізичною особою, що не є суб'єктом підприємницької діяльності, або юридичною особою на користь фізичних осіб (зарплата, премії, бонуси тощо). Такі операції є неторговими й мають здійснюватися за рахунок власних коштів фізичних осіб, що залишаються після сплати податку з доходів. Для уникнення подвійного оподаткування на суму податку, утриманого при здійсненні фінансової трансакції, має бути зменшено податок на доходи, визначений за річною декларацією, яку платник може подати за власним бажанням.

Податкові ініціативи Євросоюзу спрямовані передусім на зміцнення фінансової бази співтовариства, у т. ч. з метою використання акумульованих коштів для фінансової підтримки країн-членів із найбільшими фіскальними дисбалансами і створення фонду для врегулювання фінансових криз у майбутньому. Водночас цьому суперечать інтереси більш фінансово благополучних країн, зацікавлених у надходженні додаткових податків до власних бюджетів. Зазначене ускладнює ухвалення рішень про запровадження глобальних податків. Між тим уведення їх окремими країнами в односторонньому порядку не дає відповідного фіскального й регулюючого ефекту у глобальному масштабі. Більше того, може виявитися шкідливим для окремих країн, впливаючи на їхню конкурентоспроможність і рух капіталів між ними. Отже, більшість держав, усвідомлюючи, що запровадження глобальних податків потребує встановлення єдиних правил для всіх, відмовляються від цього. Така ситуація є значною перешкодою на шляху розвитку глобального податкового регулювання. Водночас загострення глобальних проблем у майбутньому й необхідність об'єднати зусилля для їх розв'язання потребуватимуть нових узгоджених ініціатив у контексті глобального податкового регулювання.

Література.

1. *Ігнатова О. А.* Обґрунтування необхідності створення державного фонду бюджетного вирівнювання / О. А. Ігнатова. – Режим доступу : <http://dsfa.mybb3.net/viewtopic.php?t=235>.
2. Налогообложение: проблемы науки и практики – 2009 / [Г. А. Агарков, И. В. Алексеев, С. В. Барулин и др.]; под ред. Ю. Б. Иванова. – Х. : ФЛП Либуркина. ИД “ИНЖЭК”, 2009. – 296 с.
3. Налоговые реформы. Теория и практика – 2010 / [И. А. Майбуров, Ю. Б. Иванов, Г. А. Агарков и др.]; под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 463 с.
4. *Панова В.* Поєднання загальноєвропейського, національного і регіонального в політиці регіонального розвитку держав – членів ЄС. Досвід для України / В. Панова. – Режим доступу : <http://www.experts.in/ua/baza/analytic/index/php>.
5. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика : монография / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова, А. И. Крисоватого]. – К. : Кондор, 2011. – 352 с.
6. World economic outlook: financial stress, downturns and recoveries. – Washington, DC: International Monetary Fund. – October, 2008. – 321 p.
7. Cyclical Fiscal Policy, Credit Constraints, and Industry Growth // Philippe Aghion, David Hemous, Enisse Kharroubi. – BIS Working Paper. – February, 2011. – 41 p.

Надійшла до редколегії 23.01.2013 р.